Lainsäädäntö ja hallinto/Yrityslainsäädäntö
Juho Mäki-Lohiluoma

2.6.2022

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiiviksi
U 37/2022 vp

Elinkeinoelämän keskusliitto (EK) kiittää talousvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua otsikkoasiasta ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

Tiivistelmä

EU-komission ehdotus vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiiviksi pyrkii edistämään kiertotaloutta sekä puhdasta ja vihreää taloutta EU:ssa antamalla kuluttajille mahdollisuus tehdä tietoon perustuvia ostopäätöksiä ja siten edistää kestävämpää kulutusta. EK tukee näitä komission tavoitteita ja siirtymää kohti vihreää kasvua. Pidämme myös useita direktiivin konkreettisia ehdotuksia perusteltuina.

EK siksi pääosin yhtyy U-kirjelmässä kuvattuun valtioneuvoston kantaan, mutta ehdottaa siitä muutettavaksi seuraavasti:

- Kiellettyä tulisi olla vain markkinoilla yleisen käytännön mukaisten ominaisuuksien esittäminen poikkeuksellisina tai juuri kyseiseen tuotteeseen liittyvinä, mutta ei kuitenkaan kaikki kyseisistä ominaisuuksista kertominen.
- Mikäli katsotaan tarpeelliseksi tarjota kuluttajille nykyistä kattavampaa kestävyyttä ja ympäristövaikutuksia koskevaa tietoa, tulisi samalla tehdä päätökset siitä, mitä informointivelvollisuuksia kavennetaan.

Yleistä

Yleisellä tasolla EK kantaa huolta siitä tahdista, jolla kuluttajansuojasäädöksiä tällä hetkellä muutetaan. Nyt käsiteltävä ehdotus on vain yksi osa nykyisen EU-komission laajaa kuluttaja-agendaa, joka puolestaan on jatkumoa edellisen komission kauden laajoille kuluttajansuojasäädösten muutoksille, joita on tämän vaalikauden aikana kansallisesti implementoitu. Lisäksi kansallisesti on käynnistetty useita kuluttajansuojalain

muutoshankkeita, joilla on niin ikään laajoja vaikutuksia yrityksiin. Kuluttajansuojasäädösten jatkuva muuttaminen heikentää lainsäädännön ennakoitavuutta ja lisää yritysten hallinnollista taakkaa, kun toimintaa joudutaan sopeuttamaan useisiin muutoksiin lyhyen aikajänteen sisällä.

EK toivoo tästä syystä lainsäätäjiltä malttia sekä EU-tasolla että kansallisesti, jotta jo tehtyjen lainsäädäntömuutosten vaikutuksia ehditään arvioida ja mahdolliset uudet esitykset perustuvat realistiseen tilannekuvaan aiemman sääntelyn vaikutuksista. Uusien muutosten esittäminen esimerkiksi kuluttajille tarjottavan tiedon osalta ei ole perusteltua, mikäli ei ensin ole selvää ymmärrystä siitä, missä määrin kuluttajat pystyvät ymmärtämään ja hyödyntämään heille jo nykyisin lainsäädännön johdosta tarjottavaa merkittävää informaatiomäärää.

UPC-direktiivin muutokset

Vihreän siirtymän kuluttajasuojadirektiivin osalta pidämme perusteltuna, että direktiiviesityksessä on pyritty puuttumaan esimerkiksi perusteettomien ympäristöväitteiden ja kestävyysmerkintöjen esittämiseen. Yhdymme myös valtioneuvoston arvioon siitä, että ainakin osa menettelyistä katsottaisiin todennäköisesti kielletyksi myös nykyisen lainsäädännön puitteissa, mutta muutokset ovat perusteltuja selkeytyksiä oikeustilaan. Toisaalta on tarpeen varmistaa, että ympäristöväitteitä ja kestävyysmerkintöjä koskeva sääntely on luonteeltaan yksiselitteistä eikä tällaisten väitteiden tai merkintöjen esittämistä tehdä kustannustasoltaan kohtuuttoman vaikeaksi.

Yksityiskohtaisena huomiona kiinnitämme lisäksi valiokunnan huomiota UPC-direktiivin 6 artiklan 2 kohdan e alakohtaan esitettyyn muutokseen, jonka mukaan harhaanjohtavaa menettelyä olisi sellaisten etujen mainostamista kuluttajille, joita pidetään yleisen käytännön mukaisina merkityksellisillä markkinoilla. Niin sanottujen itsestään selvien ominaisuuksien mainostamiseen poikkeuksellisina on puututtu lainsäädännöllä jo aiemmin ja tämä on hyvin perusteltua. Joissain tilanteissa on kuitenkin perusteltua antaa kuluttajalle tieto myös tällaisesta edusta, sillä tieto voi yleisyydestään huolimatta olla kuluttajalle merkityksellinen. EK:n näkökulmasta kiellettyä tulisi siksi olla vain yleisen käytännön mukaisen etujen esittäminen poikkeuksellisina tai juuri kyseiseen tuotteeseen liittyvinä, ei niistä kertominen kokonaisuudessaan.

Huomautamme lisäksi, että 6 artiklan 2 kohdan e alakohtaan esitetyn muutoksen liityntä tavoitteeseen vihreän siirtymän vauhdittamisesta jää epäselväksi.

Kuluttajaoikeusdirektiivin muutokset

EK katsoo yleisellä tasolla hyvin tärkeäksi, että kuluttajilla on mahdollisuudet arvioida oman kulutuskäyttäytymisensä ympäristövaikutuksia.

Suhtaudumme kuitenkin valtioneuvoston tapaan erittäin kriittisesti kuluttajaoikeusdirektiiviin ehdotettuihin muutoksiin. Ehdotuksissa olisi kyse jo ennestään merkittävän kuluttajille lakisääteisesti tarjottavan informaation laajentamisesta.

Tiedonantovelvollisuudet lisäisivät hallinnollista taakkaa ja yritysten kustannuksia, mikä todennäköisesti vaikuttaisi negatiivisesti myös kuluttajahintoihin. Erityisen merkittävää haittaa ehdotuksista aiheutuisi pienille ja keskisuurille yrityksille.

Säädösten hyödyt myös kuluttajille ovat epäselvät, sillä kuluttajilla ei ainakaan kaikissa tilanteissa ole kykyä ja halua käydä läpi heille tarjottavaa mittavaa tietomäärä. Riskinä on, että kuluttajat eivät kykene erottelemaan tietomassasta heille päätöksenteon kannalta merkityksellisintä informaatiota. Riski on läsnä jo nykyisten informointivelvoitteiden aikana ja kasvaisi ehdotuksella entisestään.

EK:n näkökulmasta kuluttajaoikeusdirektiiviin ehdotettuja muutoksia ei siksi tulisi edistää ainakaan nykyisessä muodossa. Mikäli kuitenkin katsotaan tarpeelliseksi tarjota kuluttajille nykyistä kattavampaa kestävyyttä ja ympäristövaikutuksia koskevaa tietoa – mikä itsessään voi olla perusteltua – tulisi samalla tehdä päätökset siitä, mitä informointivelvollisuuksia voidaan kaventaa. Lähestymistapa olisi lisäksi linjassa EU-tasolla omaksutun mutta heikosti noudatetun *yksi sisään, yksi ulos* -periaatteen kanssa, jonka mukaan yritysten hallinnollisen taakan lisääntyminen tulisi kompensoida vastaavalla hallinnollisen taakan kevennyksellä.

EK katsoo lisäksi yleisellä tasolla, että EU-tason kuluttajansuojasääntelyn täsmentyessä kansallista sääntelyä tulisi pyrkiä harmonisoimaan EU-tason ratkaisuihin. Tähän liittyvänä yksityiskohtana valtioneuvoston kannassa todetaan, että ehdotuksessa ei ole asianmukaisesti huomioitu sitä, että erityisesti tavarankauppadirektiivi antaa jäsenvaltioille liikkumavaraa muun muassa virhevastuun kestoa ja takuuta sekä aiemman myyntiportaan virhevastuuta koskevassa sääntelyssä. Suomi on aivan äskettäin tavarankauppadirektiiviä implementoidessaan pitänyt kansallisesti voimassa pidemmän virhevastuuajan kuin tavarankauppadirektiivissä säädettiin. Tämä on nyt käsillä olevan ehdotuksen osalta johtamassa tilanteeseen, jossa kuluttajalle annettavaksi ehdotetut tiedot antaisivat harhaanjohtavan kuvan kuluttajan oikeudellisesta asemasta Suomessa. Valtioneuvoston kannasta poiketen EK katsoo, että toivottava toimintamalli olisi mahdollisessa direktiivin implementointivaiheessa siirtyä myös Suomessa yleiseurooppalaiseen virhevastuun kestoon.